

ДО НЕВА.

Оповіданє

Оттона Туюмі.*)

Подоружуючи в найглухійших місцях краю, мені прийшло ся раз шукати захисту від зливи в невеличкім відокремленім хуторі. Я увійшов у хату. Від хмар, що закривали небо, в ній було так темно, що я якийсь час не міг нічого розрізнити, і судячи по тишині, що в ній панувала, думав, що нема нікого. Але придививши ся я нараз закріпив у куті кімнати поза столом щось дивне. Предмет був подібний до людської голови, але був два рази більший і особливо калікуватий: в горі широкий і увінчаний кучмою кудлатого волося, в долину раптом звужав ся в формі переверненого дзвона.

Я здрігнув ся. Я-ж був у пустинних місцях, де люде не надаремне забобонні; там трапляєть ся, що дітей запродукують чортови, там вірять у відміну народжених самим дідьком і його чарами. Мені здавало ся в пітьмі, що передімною як раз така надприродна істота, з самою тільки людською головою. Але я запанував над своєю уявою, повісив свій мокрий плащ на гачок і аж тоді підійшов ближше до стола, щоби придивити ся ліпше до дивного предмета.

---

*) Тепер, коли культурний світ із співчутєм слідить за політичним житєм Фінляндії, на часі буде пригадати, що сей симпатичний культурний народець розвинув у себе й оригінальну, симпатичну літературу. Вона має право на нашу увагу тим більше, що її доля була подібною до нашої: не що давно культурною мовою тут була шведська, і тільки в другій половині сього столітя розвиваєть ся „хлопське“, протонародне финське письменство. Отто Туюмі (Хейблум), що його оповіданє подаємо тут, належить до молодшої генерації робітників сего письменства. *Ред.*

Так, се була людська істота. Але яка!

Величезна калікувата голова була причіплена до худого малого тіла, що було би за мале навіть для вісьмилітньої дитини. До того ще й спина була викривлена великим горбом; неймовірно тонкі руки з дуже довгими пальцями були неприродно вивернені долонями на верх; одна нога була також викручена стопою майже зовсім назад. Але лице було дитиняче, не дуже калікувате і лише сильно в долину витягнене; тільки мутні, без життя очі завертали страшно і дивилися просто на мене. Каліка сидів на лавці за столом і мав на собі тільки замашену сорочку. Не дуже приємно було зіставатись самому з тою істотою!

— Чи не чужий тут? — нараз спитала вона.

Я здригнувся — я чомусь не сподівався, що каліка може заговорити, але прислухавшись до його м'якого дитячого голосу, я заспокоївся.

— Так, я тут чужий — відповів я.

— Видно чужого захопила на дорозі ся злива?

— Так, трохи змочило. Ти мабуть дитина тутешньої родини?

— Так воно й є! Я наймолодший. Всіх нас шестеро: Хейкі, Юнну, Яфот, Стіна... Чекай но, хтож іде порядком після Стіни? Якось я забув... Але як Стіна вернеться з сінокоса, ми її запитасмо. Я останній з черги, значить, наймолодший. Тому мене й люблять найбільше з усіх: батько й мати, братя і сестра — всі мене люблять. Мені дозволяють спати з батьком і мамою в коморі за сїнями, иньшим сього не дозволяють. Раз навіть батько брав мене з собою до міста на ярмарок і там мені дали цілу купу медівників і оріхів.

— А чи не возив тебе батько до доктора?

— Возив, саме того разу й возив.

— А щож сказав доктор?

— Він тільки постукав мою голову і сказав батькови, що з тої штуки нічого доброго не буде...

Я перервав випитуванє, боячись, щоб не зробити йому прикристи, але він сам зачав розповідати про свої хвороби і усміхався при тім з дитячою байдужністю.

— У мене, бачиш, така велика голова, що навіть батькова кучма не залізе — пояснив він. — Крім того моя голова тверда, як дерево. Постукай, тай сам пере-свідчиш ся.

— Я можу повірити й так.

— От я постукаю головою до стіни, то й почувеш, яка то моя голова.

І він з розмахом стукнув головою об стіну так, що задудніла. Я порадив йому не робити таких досвідів, і дививсь на него зі співчутєм. Він мовчав якийсь час, водячи мертвими очима навколо себе. Потім він нагло засьміяв ся.

— А ти мабуть і не помічаєш, що я сліпий? — сказав він. — Я зовсім нічого не бачу, не бачу й тебе. Давнійше я був видющий, але се було давно...

— Чи не здасть ся тобі, що було веселійше, як ти міг бачити?

— А певно, було веселійше! — скрикнув він. — Я міг тоді бачити нашого коня! Сього коня ми зовемо кіпока; він має білу голову. Дуже сердитий кінь, але бігає най-скорше з усіх. Тепер мене иноді возять їм, але я вже його не бачу! За те мені дали балабончик від його хомута. Ось він... Чуєш, як гарно бренчить? Клінг-кі-лі! хиба не гарно?

— Гарно.

Хтось увійшов із сіней. Хлопчик послухав і спитав:

— Чи то ти, Стіна?

— Я.

— Диви, тут є чужий. Він сидить тут коло мене на лавці. Ага, так що то я говорив?... Я мав перше ліпший балабончик, ще ліпший як сей. Скажи мені, чужий, чому вони так приємно бреньчать?

Я пояснив йому урядженє.

— Чуєш, Стіна? В балабончику є невелика кулька; то вона рухаєть ся в середині. І як гарно звонить! Там-той балабончик повісили тепер коникови на шию.

Знов він якийсь час сидів мовчки. Його лице виявляло скору переміну почувань. Я був цікавий довідатись, кільки йому літ.

— Йому всего тільки тринайцять літ — сказала Стіна.

— Правда! — згодився хлопець. — Мені було вісім літ, коли я осліп... А тепер я принесу показати тобі наші нові дзвінки. Хочеш, чужий?

І не чекаючи відповіді, він зсунувся з лавки на землю, причім обнажилися його цілком зісохлі ноги. Показалося, що він не міг ходити, а лазив як піврічна дитина. І недалеко він заліз. Його нараз вхопили корчі, викрутило йому руки і він упав на-вznak, голосно ударивши головою і горбом до підлоги. З затисненими зубами він кидався на землі і жалібно стогнав. На поміч йому прибігла сестра і стала притримувати його, доки тривав пароксизм.

— О так то — заговорила вона, коли корчі у хлопця надстали — до всього того лиха на него ще від часу до часу кидається чорт. Їздить на нім бідним як на кони..

І вона старанно обтерла плахтиною піну, що виступила на губах брата. Хлопець прочунав, але був такий змучений пароксизмом, що ще якийсь час пролежав на землі.

— Піднеси мене, Стіна, і посади на лавку! — попросив він опісля слабим голосом.

— Зараз, зараз, дитино. От так! На лавці тобі буде ліпше.

Він довго сидів на лавці, звисивши безсильно ноги, і по лиці його було видно, що він старався щось собі пригадати.

— Ага, так — пригадав він собі. — Чужий ще є?

— Так, я ще тут.

— Ти бачив, як нечистий їздив на мені? Як він ударив мою головою об землю — страх!

— Хиба тебе не боліло?

— Я не памятаю. Він кидається на мене з тамтого кута — такий чорний, страшний — і кидає мене на землю... А потім я нічого не памятаю.

Я не знав, що сказати. Мені було тяжко на душі, і глибоке співчуття стискало мені серце. А на дворі дощ ще побільшав і лив, як з ведра. Подекуди починало навіть протікати через стару стріху до хати. Чути було гуркіт грому. Хлопець послушав і сказав:

— Яка злива, та й ще з громами! Се Бог загнівав ся і післав на бідних людей дощ в самі сінокоси. А все-ж таки Бог дуже добрий і милосердний. Він би простив косярям їх провину, але се вже така установа, що зимою мають бути завирухи, а літом бурі і зливи. Бог дуже, дуже добрий.

— Ти звідки се знаєш?

— Мама говорила. Вони говорили також, що як я умру, то Бог возьме мене до себе до неба.

— А хіба ти хочеш умерти?

— Ще й як! Я-ж піду до неба. Там Бог виправить мені голову і дасть нові сильні ноги, там нечистий не буде мене мучити. Я маю два пенні в особній скарбонці. Я їх пожертвую Богу...

В тих бідних місцях навіть для него гроші були найліпшим зі всего, що він знав!

Відходячи, я положив йому в руку гріш. Він цілий здригнув з радості, коли своїми довгими слабими пальцями намацав срібло. Його лице виявляло при тім велике одушевлення, і він був такий зворушений, що не міг сказати ані слова.

Я вийшов, але зараз мусів вернути за своєю палицею, що забув у куті.

Хлопець крутив як і перше гріш в пальцях і думаючи, що увійшов хтось з його родини, зачав розповідати радісним голосом:

— Хейкі, слухай... Мені дали грошей! Се мені дав чужий чоловік, що перечекував у нас бурю. І я нікому не дам тої монети. Я її дам Богу, коли він возьме мене до неба... Коли мене більше не буде мучити нечистий... і коли...

Я вийшов зовсім зворушений і з душі забажав, аби нещаслива дитина як найскорше пішла до неба, де їй Бог направить голову і дасть нові міцні ноги, і де нечистий не буде її мучити.

